

SYNODUS EPISCOPORUM

III ASSEMBLEA GENERAL EXTRAORDINÀRIA DEL SÍNODE DELS BISBES

**ELS DESAFIAMENTS PASTORALS SOBRE LA FAMÍLIA
EN EL CONTEXT DE L'EVANGELITZACIÓ**

DOCUMENT PREPARATORI

**Ciutat del Vaticà
2013**

I. EL SÍNODE: FAMÍLIA I EVANGELITZACIÓ

La missió de predicar l'Evangeli a tota la humanitat ha estat confiada directament pel Senyor als seus deixebles i és l'Església qui porta endavant tal missió en la història. En el temps que estem vivint, l'evident crisi social i espiritual arriba a ser un desafiament pastoral, que interpel·la la missió evangelitzadora de la Església per a la família, nucli vital de la societat i de la comunitat eclesial.

Proposar l'Evangeli sobre la família en aquest context resulta particularment urgent i necessària. La importància del tema sorgeix del fet que el Sant Pare ha decidit establir per al Sínode dels bisbes un itinerari de treball en dues etapes: la primera, l'Assemblea General Extraordinària del 2014, ordenada a delinear el “status quaestionis” i a recollir testimonis i propostes dels bisbes per a anunciar i viure de manera creïble l'Evangeli de la família; la segona, l'Assemblea General Ordinària del 2015, per buscar línies operatives per a la pastoral de la persona humana i de la família.

Avui es presenten problemàtiques inèdites fins fa uns pocs anys, des de la difusió de parelles de fet, que no accedeixen al matrimoni i de vegades n'exclouen la idea, a les unions entre persones del mateix sexe, a les quals sovint és permesa l'adopció de fills. Entre les nombroses noves situacions, que exigeixen l'atenció i el compromís pastoral de l'Església, bastarà recordar: els matrimonis mixtos o interreligiosos; la família monoparental; la poligàmia; els matrimonis concordats amb la consegüent problemàtica del dot, de vegades entès com a preu per adquirir la dona; el sistema de les castes; la cultura de la falta de compromís i de la suposada inestabilitat del vincle; formes de feminisme hostil a l'Església; fenòmens migratoris i reformulació de la idea de família; pluralisme relativista en la concepció del matrimoni; influència dels mitjans de comunicació sobre la cultura popular en la comprensió de la celebració del casament i de la vida familiar; tendències de pensament subjacents en la propostes legislatives que menyspreen l'estabilitat i la fidelitat del pacte matrimonial; la difusió del fenomen de la maternitat subrogada (lloguer d'úters); noves interpretacions dels drets humans. Però, sobretot, en àmbit més estrictament eclesial, l'afebliment o l'abandó de fe en la sacramentalitat del matrimoni i en el poder terapèutic de la penitència sacramental.

A partir de tot això es comprèn la urgència amb la qual l'episcopat mundial, “cum et sub Petro”, considera atentament aquests desafiaments. Per exemple, si només es pensa que en l'actual context molts infants i joves nascuts de matrimonis irregulars no podran veure mai els seus pares acostar-se als sagraments, es comprèn el grau d'urgència dels desafiaments plantejats per la situació actual a l'evangelització, d'altra bandat difós àmpliament en el “vilatge global”.

Aquesta realitat presenta una singular correspondència amb l'àmplia acollida que està tenint en els nostres dies l'ensenyament sobre la misericòrdia divina i sobre la tendresa en relació a les persones ferides, a les perifèries geogràfiques i

existencials: les expectatives que en deriven sobre les decisions pastorals sobre la família són moltes. Per tant, una reflexió del Sínode dels bisbes sobre aquests temes sembla tan necessària i urgent com imperativa, com a expressió de la caritat dels pastors envers tots aquells que els són confiats i tota la família humana.

II. L'ESGLÉSIA I L'EVANGELI. SOBRE LA FAMÍLIA

La bona notícia de l'amor diví ha de ser proclamada als qui viuen aquesta fonamental experiència humana personal, de vida matrimonial i de comunió oberta al do dels fills, que és la comunitat familiar. La doctrina de la fe sobre el matrimoni ha de ser presentada de manera comunicativa i eficaç, perquè sigui capaç d'arribar els cors i de transformar-los segons la voluntat de Déu manifestada en Jesucrist.

En relació a la citació de les fonts bíbliques sobre el matrimoni i la família, s'indiquen aquí només les referències essencials. Així igualment per als documents del Magisteri sembla oportú limitar-se als documents del Magisteri universal de l'Església, integrant-los amb alguns textos del Pontifici Consell de la família i invitant els bisbes que participen al Sínode a donar veu als documents dels seus respectius organismes episcopals.

Des de sempre i en les més diverses cultures no ha faltat mai l'ensenyament clar dels pastors ni el testimoniatge concret dels creients, homes i dones, que en circumstàncies molt diferents han viscut l'Evangelí sobre la família com un do incommensurable per a la vida d'ells i dels seus fills. El compromís del pròxim Sínode Extraordinari és impulsat i sostingut pel desig de comunicar a tots, més incisivament, aquest missatge esperant que, d'aquesta manera, «el tresor de la revelació encomanat a l'Església vagi omplint els cors dels homes» (DV 26).

El projecte de Déu Creador i Redemptor

La bellesa del missatge bíblic sobre la família té el seu fonament en la creació de l'home i la dona, ambdós fets a imatge i semblança de Déu (cf. Gn 1,24-31; 2, 4b-25). Units per un vincle sacramental indissoluble, els esposos viuen la bellesa de l'amor, de la paternitat, de la maternitat i de la dignitat suprema de participar així a l'obra creadora de Déu.

En el do del fruit de la pròpia unió assumeixen la responsabilitat del creixement i de l'educació d'altres persones per al futur del gènere humà. A través de la procreació, l'home i la dona compleixen en la fe la vocació de ser col·laboradors de Déu en la custòdia de la creació i en el creixement de la família humana.

El Beat Joan Pau II comentà aquest aspecte en la *Familiaris Consortio*: «Déu ha creat a l'home a imatge i semblança seva (cf. Gn 1,26s): cridant-lo a l'existència per amor, l'ha llanado al mateix temps a l'amor. Déu és amor (1Jn 4,8) i viu en si mateix un misteri de comunió personal d'amor. Creant-la a la seva imatge i conservant-la contínuament en l'ésser, Déu inscriu en la humanitat de l'home i de la dona la vocació i consegüentment la capacitat i la responsabilitat de l'amor i de la comunió (cf. *Gaudium et Spes*, 12). L'amor és per tant la vocació fonamental i innata de tot ser humà» (FC, n. 11).

Aquest projecte de Déu creador, que el pecat original ha trastornat (cf. Gn 3,1-24), s'ha manifestat en la història a través de les vicissituds del poble escollit fins a la plenitud dels temps, quan, amb l'encarnació del Fill de Déu no sols va quedar confirmada la voluntat divina de salvació, sinó també, amb la redempció, fou oferta la gràcia per obeir a aquesta mateixa voluntat.

El Fill de Déu, el Verb fet carn (cf. Jn 1,14) al si de la Verge Mare, va viure i va créixer en la família de Natzaret i va participar en les bodes de Canà enriquint la festa amb el primer dels seus “signes” (cf. Jn 2,1-11). Ell va acceptar amb alegria l'hospitalitat familiar dels seus primers deixebles (cf. Mc 1,29-31; 2,13-17) i va consolar el dol de la família dels seus amics de Betània (cf. Lc 10,38-42; Jn 11,1-44).

Jesucrist ha restablert la bellesa del matrimoni proposant novament el projecte unitari de Déu, que havia estat abandonat per la duresa del cor humà, fins i tot en la tradició del poble d'Israel (cf. Mt 5,31-32; 19,3-12; Mc 10,1-12; Lc 16,18). Tornant a l'origen, Jesús ha ensenyat la unitat i la fidelitat entre els esposos, reprovant el repudi i l'adulteri.

Precisament a través de l'extraordinària bellesa de l'amor humà –ja celebrada amb matisos inspirats en el *Càntic dels Càntics* i prefigurada en el vincle esponsalici exigít i defensat per profetes com Osees (Os 1,2-3,3) i Malaquies (Ml 2,13-16)– Jesús ha confirmat la dignitat originària de l'amor conjugal de l'home i de la dona.

L'ensenyament de l'Església sobre la família

També en la comunitat cristiana primitiva la família apareix com «Església domèstica» (cf. *Catecisme de l'Església Catòlica*, 1655). En els anomenats “codis familiars” de les Cartes apostòliques neotestamentàries, la gran família del món antic és identificada com el lloc de la solidaritat més profunda entre mullers i marits, entre pares i fills, entre rics i pobres (cf. Ef 5,21-6,9; Col 3,18-4,1; 1Tm 2,8-15; Tt 2,1-10; 1Pe 2,13-3,7; cf. a més també la *Carta a Filèmon*). En particular, l'Epístola als Efesis ha vist en l'amor nupcial entre l'home i la dona «el gran misteri», que fa present en el món l'amor de Crist i de l'Església (cf. Ef 5,31-32).

En el curs dels segles, sobretot en l'època moderna fins als nostres dies, l'Església no ha deixat de donar el seu constant i creixent ensenyament sobre la família i sobre el matrimoni que la fonamenta. Una de les expressions més altes ha estat proposada pel Concili Ecumènic Vaticà II, en la Constitució pastoral *Gaudium et Spes*, la qual, referint-se als problemes més urgents, dedica un capítol sencer a la promoció de la dignitat del matrimoni i de la família, com apareix en la descripció del seu valor per a la constitució de la societat: «Així la família, lloc d'encontre de diferents generacions que s'ajuden mútuament per assolir una saviesa humana més completa i per harmonitzar els drets de les persones amb les altres exigències de la vida social, constitueix el fonament de la societat» (GS 52). D'especial intensitat és la crida a una espiritualitat cristocèntrica per als esposos creients: «que els mateixos esposos, creats a la imatge del Déu viu i constituïts en l'autèntica dignitat de persones, estiguin units per un mateix afecte, per uns mateixos sentiments, per una mateixa mútua santedat, a fi que, seguint el Crist principi de vida, enmig de les alegries i dels sacrificis de llur vocació, a través de l'amor fidel, esdevinguin testimonis d'aquell misteri d'amor que el Senyor ha revelat al món amb la seva mort i amb la seva resurrecció» (GS 52).

També els Successors de Pere, després del Concili Vaticà II, han enriquit amb el seu Magisteri la doctrina sobre el matrimoni i sobre la família, en particular Pau VI amb l'Encíclica *Humanae vitae*, que ofereix específics ensenyaments sobre els principis i sobre la praxi. Successivament el Papa Joan Pau II en l'Exhortació Apostòlica *Familiaris consortio* ha volgut insistir en aquest aspecte, en proposar el disseny diví sobre la veritat originària de l'amor dels esposos i de la família, en aquests termes: «L'únic "lloc" que possibilita aquesta donació en tota la seva veritat és el matrimoni, és a dir, el pacte d'amor conjugal o elecció conscient i lliure, en què l'home i la dona accepten l'íntima comunitat de vida i amor, volguda per Déu mateix (cf. *Gaudium et Spes*, 48), que només sota aquesta claror posa de manifest el seu significat veritable. La institució matrimonial no és un ingerència indeguda de la societat o de l'autoritat ni la imposició extrínseca d'una forma, sinó una exigència interior del pacte d'amor conjugal que s'afirma públicament com únic i exclusiu, perquè així sigui viscuda la plena fidelitat al disseny de Déu Creador. Aquesta fidelitat, lluny de rebaixar la llibertat de la persona, la protegeix de tot subjectivisme i de tot relativisme i la fa partícip de la saviesa creadora» (FC 11).

El *Catecisme de l'Església Catòlica* recull aquestes dades fonamentals: «L'aliança matrimonial, per la qual un home i una dona constitueixen entre ells una íntima comunitat de vida i d'amor, fou fundada i dotada de les seves lleis pròpies pel Creador. Per la seva natura està ordenada al bé dels cònjuges i a la procreació i educació dels fills. Entre els batejats, ha estat elevada pel Crist Senyor a la dignitat de sagrament [cf. GS 48,1; CIC ca. 1055, §1]» (CCC1660).

La doctrina exposada en el Catecisme es refereix tant als principis teològics com al comportament moral, tractats en dos títols distints: *El sagrament del matrimoni* (nn. 1601-1658) i *El sisè manament* (nn. 2331-2391). L'atenta lectura

d'aquestes parts del Catecisme ajuda a la comprensió actualitzada de la doctrina de la fe, que ha de sostenir l'acció de l'Església davant els desafiaments del present. La seva pastoral s'inspira en la veritat del matrimoni considerat en el disseny de Déu, que ha creat l'home i la dona i en la plenitud dels temps ha revelat en Jesucrist també la plenitud de l'amor esponsalici elevat a sagrament. El matrimoni cristià fundat sobre el consens i també dotat de efectes propis, com els béns i les obligacions dels esposos, tanmateix no ha estat sostret al règim del pecat (cf. Gn 3, 1-24), que pot procurar ferides profundes i també ofenses a la mateixa dignitat del sagrament.

La recent Encíclica del Papa Francesc, *Lumen Fidei*, parla de la família en el seu vincle amb la fe que revela «fins a quin punt poden ser sòlids els vincles humans quan Déu es fa present enmig d'ells» (LF 50). «El primer àmbit que la fe il·lumina a la ciutat dels homes és la família. Penso sobretot en el matrimoni, com a unió estable d'un home i una dona: neix del seu amor, signe i presència de l'amor de Déu, del reconeixement i l'acceptació de la bondat de la diferenciació sexual, que permet als cònjuges d'unir-se en una sola carn (cf. Gn 2,24) i ser capaços d'engendrar una vida nova, manifestació de la bondat del Creador, de la seva saviesa i del seu disseny d'amor. Fundats en aquest amor, home i dona poden prometre's amor mutu amb un gest que compromet tota la vida i que recorda molts trets de la fe. Prometre un amor per sempre és possible quan es descobreix un pla que sobrepassa els propis projectes, que ens sosté i ens permet de lliurar totalment el nostre futur a la persona estimada» (LF 52). «La fe no és un refugi per a gent pusil·lànime, sinó que eixampla la vida. Fa descobrir una gran crida, la vocació a l'amor, i assegura que aquest amor és digne de fe, que val la pena de posar-se a les seves mans, perquè està fundat en la fidelitat de Déu, més forta que totes les nostres febleses» (LF 53).

III. QÜESTIONARI

Les següents preguntes permeten a les Esglésies particulars de participar activament en la preparació del Sínode Extraordinari, que té per objectiu anunciar l'Evangelí en els desafiaments pastorals actuals sobre la família.

1.- **Sobre la difusió de la Sagrada Escripura i del Magisteri de l'Església sobre la família**

a) Quin és el coneixement real dels ensenyaments de la Bíblia, de la *Gaudium et spes*, de la *Familiaris consortio* i d'altres documents del magisteri postconciliar sobre el valor de la família segons l'Església catòlica? Quina és la formació dels nostres fidels per a la vida familiar segons l'ensenyament de l'Església?

- b) Allà on l'ensenyament de l'Església és conegut, és acceptat integralment? ¿Hi ha dificultats a l'hora de posar-la en pràctica? Quines?
- c) Com es difon l'ensenyament de l'Església en el context dels programes pastorals en l'àmbit nacional, diocesà, parroquial? Quina catequesi es fa sobre la família?
- d) ¿En quina mesura –concretament sobre quins aspectes– aquest ensenyament és realment conegut, acceptat, rebutjat i/o criticat en ambients extraeclesials? Quins són els factors culturals que obstaculitzen la plena recepció de l'ensenyament de l'Església sobre la família?

2.- Sobre el matrimoni d'acord amb la llei natural

- a) Quin lloc ocupa el concepte de llei natural en la cultura civil, tant en l'àmbit institucional, educatiu i acadèmic, com en l'àmbit popular? Quines òptiques antropològiques se sobreentenen en aquest debat sobre el fonament natural de la família?
- b) El concepte de llei natural en relació amb la unió entre l'home i la dona ¿és comunament acceptat com a tal per part dels batejats en general?
- c) Com és contestada a la pràctica i en la teoria la llei natural sobre la unió entre home i dona en vista de la formació d'una família? Com és proposada i aprofundida en els organismes civils i eclesials?
- d) En el cas que demanin el matrimoni els batejats no practicants o els que es declaren no creients, com s'han d'afrontar els desafiaments pastorals que en deriven?

3.- La pastoral de la família en el context de l'evangelització

- a) Quines són les experiències sorgides en els últims decennis en ordre a la preparació al matrimoni? De quina manera s'ha intentat estimular el deure d'evangelització dels esposos i de la família? De quina manera s'ha de promocionar la consciència de la família com a "Església domèstica"?
- b) ¿S'ha aconseguit proposar estils de pregària en família que aconseguixin resistir la complexitat de la vida i cultura actuals?

- c) En la crisi actual entre generacions, ¿les famílies cristianes com han sabut realitzar la pròpia vocació de transmissió de la fe?
- d) En quina manera les Esglésies locals i els moviments d'espiritualitat familiar han sabut crear camins exemplars?
- e) Quina és l'aportació específica que parelles i famílies han aconseguit donar respecte a la difusió d'una visió integral de la parella i de la família cristiana que sigui actualment creïble?
- f) Quina atenció pastoral ha manifestat l'Església per recolzar el camí de les parelles en la formació i de les parelles en crisi?

4.- Sobre la pastoral per afrontar algunes situacions matrimonials difícils

- a) La convivència "ad experimentum", ¿és una realitat pastoral de relleu en l'Església particular? En quin percentatge es podria estimar numèricament?
- b) ¿Existeixen unions lliures de fet, sense reconeixement ni religió ni civil? ¿Hi ha dades estadístiques fiables?
- c) Els separats i divorciats que es tornen a casar ¿són una realitat pastoral rellevant en l'Església particular? En quin percentatge es podria estimar numèricament? Com s'afronta aquesta realitat a través de programes pastoral adequats?
- d) En tots aquests casos, com viuen els batejats les seves irregularitats? ¿En són conscients? ¿Manifesten simplement indiferència? ¿Se senten marginats i viuen amb sofriment la impossibilitat de rebre els sagraments?
- e) Quines són les peticions que les persones divorciades i tornades a casar dirigeixen a l'Església, respecte als sagraments de l'Eucaristia i de la Reconciliació? Entre les persones que estan en aquesta situació, quantes demanen aquests sagraments?
- f) ¿La simplificació de la praxi canònica, respecte al reconeixement de la declaració de nul·litat del vincle matrimonial podria oferir una real contribució positiva per a la solució dels problemes de les persones implicades? En cas afirmatiu, de quina manera?

g) ¿Existeix una pastoral per acostar-se a aquests casos? Com es desenvolupa aquesta activitat pastoral? ¿Existeixen programes sobre això en l'àmbit nacional i diocesà? Com s'anuncia a separats i divorciats tornats a casar la misericòrdia de Déu i com es concreta el suport de l'Església en el seu camí de fe?

5.- Sobre les unions de persones del mateix sexe

a) ¿Existeix al vostre país una llei civil que reconegui les unions de persones del mateix sexe equiparades d'alguna manera al matrimoni?

b) Quina és l'actitud de les Esglésies particulars i locals tant enfront de l'Estat civil promotor d'unions civils entre persones del mateix sexe, com enfront de les persones implicades en aquest tipus d'unió?

c) ¿Quina atenció pastoral és possible tenir envers les persones que han elegit de viure segons aquest tipus d'unions?

d) En el cas d'unions de persones del mateix sexe que hagin adoptat infants, com cal comportar-se en vista de la transmissió de la fe?

6.- Sobre l'educació dels fills al si de situacions matrimonials irregulars

a) Quina és en aquests casos la proporció estimada d'infants i adolescents en relació amb els infants nascuts i criats en famílies regularment constituïdes?

b) Amb quina actitud els pares es dirigeixen a l'Església? Què sol·liciten? ¿Només els sagraments o també la catequesi i l'ensenyament en general de la religió?

c) De quina manera les Esglésies particulars s'acosten a la necessitat dels pares d'aquests nens per oferir una educació cristiana als propis fills?

d) Com es desenvolupa la pràctica sacramental en aquests casos: la preparació, l'administració del sagrament i l'acompanyament?

7.- Sobre l'obertura dels esposos a la vida

- a) Quin és el coneixement real que els cristians tenen de la doctrina de la *Humanae Vitae* sobre la paternitat responsable? Quina consciència hi ha de l'avaluació moral dels diferents mètodes de regulació dels naixements? Quins aprofundiments es podrien suggerir sobre això des del punt de vista pastoral?
- b) ¿Aquesta doctrina moral és acceptada? Quins són els aspectes més problemàtics que en fan difícil l'acceptació en la majoria de les parelles?
- c) Quins mètodes naturals es promouen per part de les Esglésies particulars per ajudar els cònjuges a posar en pràctica la doctrina de la *Humanae vitae*?
- d) Quina experiència hi ha sobre aquesta qüestió en la praxi del sagrament de la penitència i en la participació en l'eucaristia?
- e) Quins contrastos s'evidencien entre la doctrina de l'Església i l'educació civil en aquest sentit?
- f) Com es pot promoure una mentalitat principalment oberta a la natalitat? Com es pot afavorir l'augment dels naixements?

8.- Sobre la relació entre la família i la persona

- a) Jesucrist revela el misteri i la vocació de l'home: ¿la família és un lloc privilegiat perquè això succeeixi?
- b) ¿Quines situacions crítiques de la família en el món actual poden constituir un obstacle per a la trobada de la persona amb Crist?
- c) ¿En quina mesura la crisi de fe que poden patir les persones incideixen en la seva vida familiar?

9.- Altres desafiaments i propostes

¿Existeixen altres desafiaments i propostes respecte als temes tractats en aquest qüestionari, que siguin considerades com urgents o útils de part dels destinataris?